

A mezei poczok pusztításáról.

Közli: *Zankó Emil* m. kir. főerdőmérnök.

Fogaras vármegye területén a mezei poczok rendkívül nagy, fogalmat is meghaladó mértékben szaporodott el s oly rettenetes nagy mértékű károkat okozott, hogy arról fogalommal csak az bírhat, aki e rendkívül kártékony rágcsáló pusztításait látta és figyelemmel kísérhette.

A vármegye kalászosai a folyó évben oly gyönyörű termést ígértek, amilyen évek hosszú során át nem volt. Már kalászbament át a gabona, már sárgulni kezdett, amikor egyszerre feltűnt, hogy a táblák ritkulni kezdenek.

A ritkulás először csak egyes foltokban volt észlelhető, amelyek azonban szemlátomást nagyobbodtak s mire a kalász teljesen megérett volna, eltűnt az egész termés, nem volt kalász, törekké lett a szár s üres a tábla.

A károsító rágcsáló ugyszólván váratlanul lépett fel. A múlt év őszén még nem volt számbavehető mennyiségben, figyelemre senki sem méltatta. Az őszi vetések szépen keltek s ha itt-ott látszott is az egérpusztítás némi nyoma, a gazdák ezt figyelemre sem méltatták.

A kalászbafejlődés idején seregestől jelent meg ez az undok állat, ezer és ezer számra lepte el a földeket s napok alatt egész határokat tarolt le. Először a buzatábláknak esett neki, azután az árpának, majd a zabnak s tönkretette a termést úgy, hogy az aratók kaszával kezükben már csak itt-ott találtak egy-egy kalászt. Azt hiszem, a nyájas olvasó hű képét látja az iszonyu pusztításnak, ha felemlitem, hogy a fogarasi magyar királyi állami ménesuradalom egyik 10 katasztrális holdas buzatáblájáról 96 kilogramm buzát csévelt, pedig ez a tábla még június hó első felében holdanként 12 métermázsza magot ígért. S így volt ez az egész vonalon végig, különösen a fogarasi és sárkányi szolgabirói járások területén, ahol a gazda a vetőmagot sem hozta vissza.

A rozstot nem bántotta oly nagy mértékben, ebben alig tett 40%-nyi kárt.

A kalászosok learatása után 6—8 napig szünetelt a pusztítás. Már-már azt lehetett hinni, hogy valamelyes járvány folytán

pusztulásnak indult az egész sereg, amikor csak nagy hirtelen megjelent a kukoriczában, burgonyában és a kerti veteményekben.

A fiatalabb, jobban mondva a később vetett kukoriczának, amelynek kocsánya még nem volt tulerős, közvetlenül a föld felett rágta el a szárát úgy, hogy az kifordult, ellenben a szárában megerősödötteken a csövekhez mászik fel és úgy eszi meg azokat.

A burgonyában károsítása szintén számottevő, mert minden gumót megrág, érintetlenül egyet sem hagy. E helyen tapasztaltam, hogy első sorban a fehér burgonyát kedveli.

A legnagyobb pusztítást az Olt-menti lapályon végezte. Itt a tarlókon lyuk lyuk mellett van, amelyek számtalan járattal vannak összekötve, s szemmel látható, amint a járatokban vigan szaladgálnak. Lépten-nyomon láthatni a jól megtermett öregeket és a jól meghizott süldőket. Valósággal alá van aknázva az egész talaj, és az ember lábai előtt 10—15 fut el egyszerre.

Fogaras város határában, a ménesuradalom fogarasi gazdasági kerületének egy 25 holdas táblájában van kihasítva a kezelésem alatt álló állami csemetekert, amely buzatáblával volt határos. E buzatáblán több próbát tettem annak megállapítására, hogy négyzetméterenként hány lyukat találok. Találtam 8, 14, 20 és 24 lyukat, vagyis átlag 17 lyukat, tehát egy kat. holdon átlag 97.835 lyuk van. Ez a szám nem abszurd, ez a valóságnak megfelelő.

A „Pro Transsylvania“ gondjaimra bízott bérgazdaságának burgonyatábláján 180 méter hosszú barázdában folyóméterenként 25—35 lyuk van.

Elképzelhető tehát ezekből a számadatokból is, hogy mily óriási nagy mennyiségben szaporodott el ez a kártékony rágcsáló.

Az említett csemetekertben a folyó évi vetésből szépen fejlődött vörösfenyőt 530 négyzetméteres táblán úgy tönkretette, hogy azt ki kellett ásatnom. Azután az ákácscsemetéknek esett, az ákácztáblák már nagyon foltosodnak, s valószínű, hogy nagy pusztítást fog végezni bennök, mert a csemetekert ugartáblákkal határos részein más élelemhez már nem juthat.

Az ákácscsemeték gyökereinek elrágásán kívül a szárát is megrágcsálja és e végből a lerágott szárát a lyukba hordja. Az egy-éves erdei- és feketefenyőcsemeték között eddig a pusztítás alig vehető észre, a kőriscsemetékben pedig eddig még nyoma sincsen.

A határban már megkezdette a kiültetett gyümölcsfák pusztítását, sőt találtam már a városligetben olyan fiatal hárs-, szil- és juharfácskákat is, amelyeknek gyökereit lehámozták és földfeletti részeit 5—10 cm magasságban lekérgezték.

Az Olt-menti síkságnak emelkedésével a kártékony rágcsáló száma is kevesebb, de azért már a havas alatti községekben, sőt az erdőkben is jelentékeny számban fordul elő, csak hogy pusztítása még nem annyira szembetűnő.

Ami a rágcsáló irtását illeti, hatóságilag elrendeltetett az összes tarlóknak egyszerre való felszántása és a barázdákban felbukkanó egerek agyonverése.

Ez nagy eredményre nem vezetett, mert bizony a rendeletet teljes mértékben nem hajtották végre s még most is vannak felszántatlan tarlók. A szántás alkalmával egyesek pusztították a poczkokat, agyonverték sokat, de a legnagyobb része egykedvűen vette a dolgot s vigan engedte futni a barázdában felszökő poczkot.

Egyedül a ménesuradalom vette komolyan a dolgot s tőle telhetőleg irtotta azt. Az ekék után a barázdába fiukat állított be s minden agyonvert és bemutatott poczkot után egy fillért fizetett.

Amint az uradalmi tisztviselőktől megtudtam, egy-egy gyerek által naponként beszállított poczkok száma 285—310 volt. Ezen eljárási mód mellett egy 40 kat. holdas tábla felszántásánál 9746 poczkot szállítottak be a gyerekek.

A szántás elrendelése előtt az első számú hadsereg Fogarason székelő első számú gazdasági felügyelősége is beleavatkozott a pusztítás munkájába s a pusztításra önként vállalkozó gazdákat a „k. u. k. Salubritäts Kommission“-tól beszerzett Löffler-féle folyékony egértífusz-kulturával látta el. Később ezen egértífusz-kulturával való pusztítás hatóságilag rendeltetett el s annak egyszerre, egy napon való foganatosítására köteleztettek a községek.

E tífusz-kulturának használati módja a következő: egy liter vízre 20 köbcentiméter folyékony kultúra szükséges, amelyet forralt és kihűlt vízbe öntünk. Ebbe a fertőzött vízbe mogyorónagyságu darabokra vágott, megpörkölt és kihűlt kenyérdarabkákat dobunk s azokat addig hagyjuk benne, míg a kenyér a vízzel teleszitta magát. A teleszivott kenyeret kivéve, minden lyukba teszünk egyet abból. Kétezer mogyorónagyságu kenyérdarabka sziv fel egy liter

vizet, vagyis $\frac{3}{4}$ kiló friss kenyeret lehet egy liter vízzel átítani. Lehet a kenyér helyett zabot, vagy burgonyapépet is alkalmazni. Egy liter folyékony baktérium-kultúra körülbelül egy hektárnyi területre elegendő. A zabbal való keverésnél egy liter folyékony baktérium-kulturára 10 kiló zab, míg a burgonyapépból 12 kilóhoz 2 liter víz kell.

Az egértifusz-bacillus csak a mezei és házi egereket pusztítja el, a többi hasznos házi állatra nézve egészen veszélytelen és az emberre nézve is ártalmatlan.

Pusztító hatása abban áll, hogy az egerek annak felfalása által tifuszba esnek, egymást fertőzik s 6—8 napi betegeskedés után elpusztulnak.

Hátránya azonban az, hogy ez a bacillus-kultúra a meleg, a világosság és szárazság iránt nagyon érzékeny és azért hosszú ideig nem tartható, hatása 5—6 nap alatt megszűnik. A tömegirtáshoz futár által szállíthatni a „k. u. k. Salubritäets-Kommission“-tól, ahol 24 óra alatt tetszés szerinti mennyiségben állítható elő, azonban miután hatása korával csökken, egyszerre csak annyi rendelendő meg, amennyit 3—4 nap alatt felhasználni lehetséges.

Mint fennebb említém, a tömegirtás a megye területén elrendeltetett, azonban eredménye majdnem semmi. Oka ennek talán az lehet, hogy az irtási időszakban a legnagyobb szárazság, 38—45 C° fokos hőség uralkodott, amely a bacillus-kultúra hatását egy pillanat alatt megsemmisíthette. Nem tartom ezt az irtószert sokra, mert számos kísérletem egyike sem vált be. Mérgeztem vele nedves időben, kitettem teljesen árnyékos, sötét helyre, beletoltam az egérlukba, kitettem a lyuk szájába, eltűnt a kenyérdarabka, de a poczkok száma csak nem apadt, azokon renyheséget, a betegeskedés valamelyes jelét nem észleltem, éppen olyan vigan viczkáncznak most is, mind eddig.

Csemetekerteimben a sztrichnines buzával való mérgezést vezettem be, ennek volt is eredménye. Százával maradt a lyuk szájában a döglött poczkok, s teljesen eltűnt a kertből; 2—3 napig nyoma sem volt, de aztán a szomszédos tarlóról ismét megtelt. Négy ízben foganatosítottam ezt a mérgezést, de mindhiába, elfogyott a sztrichnin, el a buza, de a poczkok száma napról-napra több, oda özönlik a szomszédos tarlókról és szántókról.

De nemcsak a mező van tele poczkokkal, a falvakban is tulnagymennyiségben szaporodott el az egér és a patkány. Tele van ezekkel a férgekkel minden ház, minden istálló, minden csűr, udvar és annak egész környéke.

A poczkok e nagymérvű elszaporodásának fő oka az 1916. év rendkívül száraz és enyhe őszi időjárása volt. Az 1916. év szeptember hava jó meleg volt. Október havában egy-két hideg, csapadékos nap is volt ugyan, de azért az egész hóban tulnyomó volt a száraz napok száma s ez a kedvező ősz késő decemberig tartott. December hó 10-én a ménesuradalom — az oláh invázió után visszatérve — magherét kaszáltatott, tehát már ez a körülmény is azt bizonyítja, hogy egész nyáriás időjárás volt. A bőséges táplálék, a száraz, meleg idő lehetővé tette, hogy a szapora természetű poczok átteleljen és a tavasszal szaporítását megkezdve, oly számra szaporodjék, amely szinte hihetetlen. A tavasz rendkívül korán kezdődött, ugye ez, mint a nyár is, nem volt esős és így semmi sem hátráltatta a poczok szaporodását.

Érdekes azonban, hogy miként gondolkozik arról a nép. Jelentékeny része azt tartja, hogy a poczok Oláhországból vándorolt be, míg mások ismét határozottan azt állítják, hogy azokat az oláh hadsereg automobil-csapatai útján szándékosan hozta be, sőt vannak olyanok is, akik ragaszkodnak ahhoz, hogy repülőgépekről bocsátották világgá a poczokot ellenségeink, hogy így teljesen tönkretessenek gazdaságilag.

A sok mende-monda között a jószántábóli pusztításra azonban az oláh nép nem gondol, hanem a kérdést úgy igyekszik megoldani, hogy ősziakat nem vet, hanem csak tavasziakat, majd elpusztítja a tél azt a káros rágcsálót, mert az idei tél a nép hite szerint rettenetesen szigorú tél lesz, mivel nagyon sok a mogyoró, ennek pedig természetes következménye a rendkívül hideg és csapadékokkal teljes tél.

Egyik alkalommal Kopácsel község vágás kitűzése alkalmából nagy hangon, nagy örömmel ujságolja nekem a községi bíró, hogy most már vége lesz nemsokára az egérvadásznak. Kérdésemre, hogy miből következteti ezt, előadta, hogy az egerek önmagukat pusztítják el, felakasztják magukat. Jót nevettem e naiv beszéden, illetve a bíró e naiv hitére, mire ő egész sértődötten

jelentette ki, hogy majd beigazolja nekem állítását, csak érjünk ki az erdőbe. Kiérve, büszkén mutatott meg nekem a galagonyabokrokon, annak tüskéibe akasztott egereket, illetve poczkokat. Büszke öntudata azonban bizonyos mértékű szégyenné változott, amikor megmagyaráztam neki, hogy ezek az egerek nem önmagukat akasztották fel, hanem egy madár, az őrgébics (bábaszarka) végzett velük, az volt az ő hóhérjuk.

Az I. Ferencz József-alapra befolyt adományok.

(Folytatás, lezárva 1917. november 30-án.)

Herczeg Pálffy Miklós 2000 K, Besztercebányai állami erdőhivatal 136 K 10 f.

Nagykanizsai jár. erdőgondnokság 80 K (ehhez hozzájárultak: Nagykanizsa város 50 K, Halász József 10 K, Eszteregnye község 10 K, Csóthi Géza 10 K).

Besztercebányai áll. erdőhivatal 73 K 11 f.

Dicsőszentmártoni áll. erdőhivatal 140 K (ehhez hozzájárultak: Báró Bruckenthal-féle alap. uradalom 100 K, Szászbogács község 20 K, Bázna község 20 K).

Mátranováki volt urbéresek 1570 K, Komlós kertei volt urbéresek 55 K, Nagydobrony község 120 K 50 f Besztercebányai áll. erdőhivatal 101 K 10 f, Coburg hercegi káposztafalvi erdőhivatal 140 K 20 f, Pancsova város 50 K.

Besztercebányai áll. erdőhivatal 30 K 23 f (ehhez hozzájárultak: Pocztruczki Márton bíró 2 K, Nehneraj József 2 K, Diamant Márk 1 K, Karvas Emil 20 K, Payer Arthur 4 K, Állami erdőhivatal 1 K 23 f).

Kovásznai jár. erdőgondnokság 510 K (ehhez hozzájárultak: Papolcz Barátosi Faipar 200 K, Ernst és Róth 50 K, Fürst István 30 K. Erdélyi Erdőipar r.-t. 200 K, Vajna András és Fia 30 K).

Coburg hercegi erdőhivatal Murányalja 1171 K 45 f, Nógrád vármegye 1001 K 53 f.

Frigyes főherceg ő cs. és kir. Fensége 20.000 K.